

Parkers användning och funktion

En undersökning av tre centrala parker i Västerås

Jenny Tunhielm

Kandidatarbete vid institutionen för stad och land
Sveriges lantbruksuniversitet Uppsala
Landskapsarkitektprogrammet 2011

Bilder på framsida. Foto: Jenny Tunhielm, 2011-05.

Uppe till vänster: Djäknebergets platå och centrala gräsyta.

Uppe till höger: En av Djäknebergets karaktärer, det vilda, omger den centrala gräsytan och ramar in området. Från gångarna av asfalt viker slingrande stigar in i skogen.

Mitten till vänster: Den enda hundrastgården som finns i centrala Västerås har blivit en målpunkt för Rudbecksparken.

Mitten till höger: Rudbecksparkens centrala del där alla gångvägar möts. Bakom buskaget rakt fram är lekplatsen.

Nederst till vänster: Vasaparkens välanvända gångstråk mellan centrum och stationen (vit byggnad i bakgrunden).

Nederst till höger: Vasaparkens prydnadsvärde skapas av blomsterplanteringar, slingrande gångar, stora träd och välklippt gräs.

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur

EX0529 Kandidatarbete i landskapsarkitektur, 2011, 15 hp på landskapsarkitektprogrammet, Uppsala

© Jenny Tunhielm

Titel: Parkers användning och funktion. En undersökning av tre centrala parker i Västerås.

Engelsk titel: The Use and Features of City Parks. Investigation of Three Central Parks in Västerås, Sweden

Nyckelord: Centrala parker, Västerås, behov, funktion, användning.

Handledare: Viveka Hoff, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Anna Tandré, SLU, institutionen för stad och land

Online publication of this work:

<http://epsilon.slu.se/>

Sammandrag

Uppsatsen handlar om hur Västerås centrala parker används. Arbetet syftar till att utvärdera om deras utseende, karaktärer och funktioner bidrar till att tillgodose invånarnas behov och intressen. Hur användningen förändrades beroende på aspekter som väder, vardag eller helgdag samt tid på dagen undersöktes genom platsobservationer vid olika tider och dagar. De tre parkerna Vasaparken, Rudbecksparken och Djäkneberget i Västerås valdes ut för undersökningen. Vasaparken och Rudbecksparken liknar till utformning och karaktär majoriteten av stadens centrala parker. De hör dessutom till de större parkerna i Västerås och är därför viktiga ytor. Djäkneberget var intressant då den skiljer sig markant från övriga parker både till karaktär och innehåll. Litteraturstudier har använts för att ta reda på vad människor har för behov av parkerna, vilka aktiviteter och funktioner olika grupper söker. Efter att ha sammanfört resultaten från två metoder visade det sig att parker med varierade funktionsytor och karaktärer används betydligt mer regelbundet. Vasaparkens utformning, med endast bänkar och prydnadsvärde, fungerade bara vid soligt och varmt väder. Människor behöver upplevelser, mötesplatser, bra promenadmöjligheter och möjlighet till andra aktiviteter för att uppehålla sig i utemiljön. Målpunkter som till exempel lekplats, minigolfbana och restaurang var det som lockade användare mer regelbundet. Allra bäst fungerar en park som är varierad både vad gäller aktivitetsutbud och karaktär. Detta tillgodoser fler behov, lockar olika grupper av brukare samt användare från andra områden i staden än enbart närområdet.

Abstract

This essay compares the use of centrally located parks in Västerås, Sweden in order to determine if they, with their appearance, character and features, meet the needs and interests of the residents. The parks were observed during different times and days to detect how the use of the park changes depending on weather, weekend versus workday, and the time of day. Vasaparken, Rudbecksparken and Djäkneberget were the parks selected for this study. Vasaparken and Rudbecksparken's appearance and character are similar to the majority of Västerås central parks. They are also the bigger parks and are therefore important areas of the town. Djäkneberget adds an interesting comparison since it is very different from the other two, both in character and features. A literature review was done to find out what kind of needs, activities and experiences inhabitants want in this kind of environment. The result shows that parks that contain variation in features and character have a much more regular use. Vasaparken with its one feature, benches to sit on, and unvaried character was only used when the weather was sunny and warm. People want aesthetic experiences, meeting places, good walkways and opportunities for other activities. Places of interests such as playgrounds, miniature golf courses and restaurants are things that attract people more frequently. Parks with varied character and choices of activities are the ones that are most popular. The reason for their popularity is that they satisfy more of the residents' needs and attract different groups of people and not only people from the area closest to the park.

Introduktion

Stadens parker har en avgörande roll för många av stadsbornas vardagliga kontakt med natur. Forskningen har på senare år konstaterat vikten av dessa gröna ytor för människans hälsa och välbefinnande på mer än ett sätt. För att beröra några effekter kan nämnas att vistelse i naturen främjar sociala interaktioner genom att fungera som en mötesplats för olika aktiviteter och upplevelser, ökar barns motoriska utveckling, fungerar avstressande samt främjar motion och fysisk aktivitet (Boverket 2007, s. 17).

I Västerås finns ett flertal parker i olika storlek i de centrala delarna. Min uppfattning är att majoriteten av dessa gröna oaser är av samma karaktär och innehåll. De är grönskande med sina stora träd, öppna gräsmattor och få samt ensartade funktioner. Denna likartade utformning gör att användningen blir likadan, vilket forskningen har kunnat konstatera. Det har framkommit att det är utformningen som i stor utsträckning styr användningen (Grahm 1991b).

För att få människor att ta del av de positiva hälso- och sociala effekterna och skapa liv i det offentliga rummet måste det finnas någonting där som lockar. Platsen måste fylla ett behov eller tillgodose ett intresse och vara en inspirerande miljö för att människorna ska uppehålla sig ute (Boverket 2007, s. 9-10).

Frågan är om Västerås parker genom sitt utseende och innehåll lockar stadens invånare till utevistelse? På vilket sätt och hur väl används de centralt belägna parkerna?

Bakgrund

Under de senaste 20 åren har intresset och forskningen inom miljöpsykologi tagit fart. Personer som Patrik Grahm, Ulla Berglund, Ulla Jergeby och Gunnar J Sorte har forskat inom området. Några av dessa personers forskningsresultat finns samlade i Maria Nordströms sammanställning *Vårt behov av grönska* (1994). Där lyfts forskning fram som betonar att parker och grönområden har betydelse för stadsbornas identitet, hälsa och välbefinnande. Dessa personer har fokuserat sin forskning på hur människor i svenska städer använder, värderar och påverkas av sina utemiljöer.

Jag tycker det är väsentlig kunskap för att i planering och gestaltning av stadens uterum medvetet kunna skapa attraktiva miljöer. Med attraktiva miljöer menar jag miljöer som tillgodoser invånarnas behov genom att rätt funktioner och förutsättningar finns. För att lyckas med det måste hänsyn tas till brukaren, alltså alla användare av det offentliga rummet.

Ulla Berglund har genom sin forskning kommit fram till skillnader mellan invånarnas respektive planerarnas syn på parkens betydelse och funktion. Planerare innefattar alla som i sin yrkesroll är inblandade i stadens utveckling och utformning. Hon skriver att "Naturen är central i invånarnas tankar om sina städer, men ocentral i de professionella stadsidealerna. I dessa knyts idéer om upplevelsen av stadens uterum i huvudsak till stadskärnornas byggda miljö." (Berglund 1996, s 160).

Detta betyder att för invånarna i staden är parker och grönområden viktiga och värderas högt, högre än den byggda miljön. Hos många planerare råder det

omvända förhållandet. Den hårdgjorda stadsmiljön ges av dem större betydelse för stadens befolkning.

Att uppmärksamma denna skillnad och lyfta fram brukarnas åsikter om parker och andra grönområdens betydelse är viktigt. Både för att förstå vad som höjer livskvaliteten och som argument för att stärka parkernas plats i staden. Parken är ofta den yta som naggas i kanten eller tas i anspråk när exploateringsbehovet är stort (Grahn & Sorte 1985, se Nordström, 1994, s. 50).

Trenden idag vad gäller människors vanor är ett mer stillasittande liv inomhus, vilket gör det än viktigare att få människor att välja att vistas ute. Detta både för individens hälsa och för det sociala klimatet i samhället. Det har visat sig att rekreation i parker påverkar oss människor på väldigt många sätt. Bland annat genom att minska trötthet, öka koncentrationsförmågan och lindra psykiska problem (Grahn 1991b).

Detta arbete ska lyfta fram brukarens perspektiv och riktar sig till olika yrkesverksamma inom planering och gestaltning. Tanken är att påminna målgruppen om för vilka de offentliga rummen skapas så att klyftan mellan användare och planerare kan minskas.

Syfte och frågeställning

Syftet med arbetet är att ta reda på om de centrala parkerna i Västerås möter invånarnas behov och får människor att uppehålla sig ute.

Målet är att inventera tre centrala parkers utseende, karaktärer, funktioner och aktiviteter. Detta sammanställs med vad tidigare forskning har visat att människor vill kunna göra och uppleva i dessa typer av miljöer.

Frågeställningarna är: Tillgodoser Västerås stads centrala parker de behov och intressen som invånarna har? Om inte, vad saknas för att möta dessa olika behov?

Avgränsningar

Fokus i uppsatsen är inriktat på brukarens behov, användning och upplevelser som efterfrågas och som parkerna kan tillgodose för att främja användningen. De ekologiska aspekterna och den estetiska utformningen kommer därmed inte att undersökas.

Då Västerås stad har många parker fick ett urval göras. Valet föll på tre centralt belägna parker som är någorlunda stora och viktiga för staden. Observationerna begränsades därmed till att innefatta Vasaparken, Rudbecksparken och Djäkneberget.

Tidsbegränsningen på tio veckor har gjort att metoderna avgränsats till litteraturstudier samt platsobservationer under fyra dagar. Intervjuer och enkäter har därför inte genomförts. Detta för att jag ville koncentrera mitt arbete på hur det ser ut och fungerar på plats. Mycket av den bakgrundsinformation jag behövde finns redan i ett flertal forskningsrapporter, framtagna genom omfattande intervjuer och enkäter. Jag slapp på så sätt göra om sådant som redan är gjort och som tar mycket tid att genomföra. Kursens tid på terminen innebar att besöken inte kunnat utföras på annan tid än under våren.

Metod

Som metod har både litteraturstudier och platsbesök använts. Dessa metoder valdes ut då de kompletterade varandra bra för att uppnå mitt syfte och den tänkta slutprodukten. Slutprodukten är en uppsats som jämför användningen av Västerås parker med vad forskningen kommit fram till att invånarna behöver och vill ha stadens parker till.

För att utvärdera resultatet gjordes först en sammanställning av information från litteraturen och observationerna i respektive park. Parkerna har beskrivits utifrån aspekter som, enligt litteraturen, kan påverka vilka människor som uppehåller sig och på vilket sätt platsen används. Sammanställningarna av parkerna jämfördes och kopplades samman med litteraturen för att urskilja eventuella skillnader och likheter gällande användning, typ av besökare samt utformningen och funktionernas betydelse. Slutligen drogs slutsatser om vad som fungerade bättre eller sämre genom att titta på om platsen hade en regelbunden användning eller inte.

Litteraturstudier

Litteraturstudier i böcker, avhandlingar och artiklar användes för att få vetskap om vilken kunskap som idag finns inom området. Det jag sökte efter och som styrde valet av litteratur var att få vetskap om vilka behov och intressen som invånarna har och som parken kan fylla, hur användningen skiljer sig mellan olika grupper och hur människor värderar miljöerna. Jag började med att söka i SLU:s biblioteks databaser Lukas och Epsilon, Västerås stadsbibliotek samt Google Scholar och Gröna Fakta. Där använde jag sökorden park, användning, grönområden, miljöpsykologi och offentliga rum. Via Google Scholar fick jag fram vetenskapliga uppsatser om parker och grönområden. Då informationen inte var relevant använde jag mig istället av deras referenser. Dessa referenser sökte jag sedan upp i SLU:s katalog Lukas.

Den litteratur som jag främst har baserat min teoribakgrund på är följande:

Ulla Berglunds doktorsavhandling *Perspektiv på stadens natur* (1996). Här belyser hon hur invånare i städer värderar och använder parkerna. Hon tar även upp viktiga skillnader i synsätt mellan planerare och användare. Hennes kunskap är baserad på intervjuer, enkäter och observationer i Västerås och Enköping.

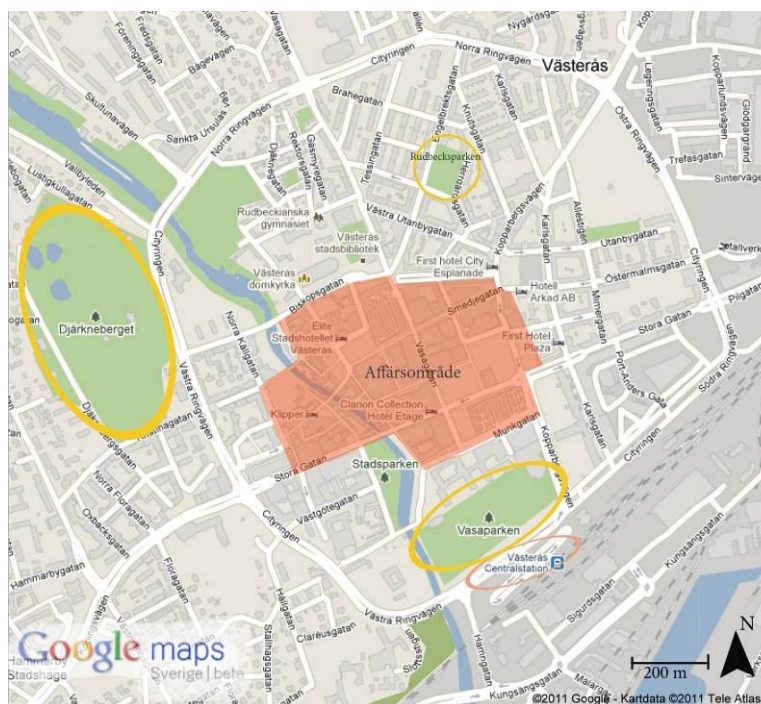
Ulla Berglund och Ulla Jergebys *Stadsrum människorum – att planera för livet mellan husen* (1998). Här sammanfattar de sina respektive doktorsavhandlingar och drar slutsatser gällande användningen och vardagslivet i det offentliga rummet.

Patrik Grahns doktorsavhandling *Om parkers betydelse* (1991a). Även han har inriktat sig på att försöka ta reda på hur människor använder, men också hur de upplever parker. Hans arbete har resulterat i ett sätt att karaktärisera olika typer av parker utifrån hur de upplevs och atmosfär de ger.

Boverkets *Bostadsnära natur* (2007). En rapport som handlar om vikten av grönområden samt hur man bör tänka gällande grönstruktur vid planering. Den gav mig information om parkernas betydelse både socialt och ur hälsosynpunkt samt vad tillgänglighet handlar om.

Martyn Denscombes *Forskningshandboken* (1998). Handlar om metoder och tillvägagångssätt vid mindre forskningsprojekt. Jag använde mig av denna för att ta reda på information om tillvägagångssätt och upplägg för platsobservationerna.

Platsbesök

*Västerås stads centrala delar och de studerade parkernas placering.
Källa underlagskarta: Google maps 2011.*

För att undersöka hur Västerås centrala parker korresponderar mot de konstaterade behov och önskemål som finns hos invånarna genomfördes platsbesök på de utvalda parkerna Vasaparken, Rudbecksparken och Djärkneberget. Vasaparken och Rudbecksparken är centralt belägna och utgör exempel på majoriteten av stadens parkers karaktär och utseende. Med karaktär menas den atmosfär och det aktivitetsutbud som platsens utformning skapar. Rudbecksparken skiljer sig dock genom sitt innehåll av två styrda funktionsytor och det var intressant att se om och hur det påverkar användningen.

Djärkneberget ligger inte fullt lika centralt, men är viktig att ha med då den skiljer sig från stadens andra parker på många sätt. I området kring parken finns flera olika parkkaraktärer och funktioner som erbjuder besökaren variation och många valmöjligheter.

Genom direkta observationer samlades information in om vilka funktioner som fanns och hur människor använde platsen. Detta gjordes genom systematiska observationer som följde ett observationsschema. Schemat skapades utifrån information från litteratursökningen samt andra aspekter som var viktiga att notera. Protokollet skapades för att samma saker skulle registreras vid varje observationstillfälle och för att få med omständigheter runtomkring som kunde påverka resultatet. I protokollet registrerades händelsers frekvens och typ av aktivitet som pågick vid besökstillfället. I detta arbete följdes metod beskriven i Forskningshandboken (Denscombe 1998, s. 168-171).

Protokollet innehöll följande punkter: omgivning och läge i staden, karaktär, väder, tid, upplevelser på platsen, tillgänglighet, funktioner, pågående aktivitet samt antalet passerande fotgängare, cyklister och hundrastande människor. Antalet människor i parken uppskattades efter hur använd platsen upplevdes.

Eftersom upplevelsen av antalet besökare påverkades av parkernas storlek var det bättre att göra en gradering. Graderingen var: öde, fåtalig och livfull.

Platsbesöken genomfördes fyra olika dagar då det var olika förutsättningar vad gäller väder och veckodag. De tre parkerna besöktes fyra gånger spridda över hela besöksdagen med 15 minuters observation varje gång. Dessa tillfällen var förmiddag, lunch, eftermiddag och kväll.

Besöksdag ett genomfördes en helgdag med strålade sol, en lätt vind och med en temperatur på 18 grader. Besöksdag två var en vanlig vardag då det var över 20 grader varmt, strålade sol och nästintill vindstilla. Den tredje dagen var en vardag då det var ungefär 20 grader i luften, men växlande väder. Det kom ett par mindre regnskurar under dagen men däremellan tittade solen fram. Sista besöksdagen var en helgdag med mulet och grått väder samt en något kyligare temperatur på mellan 10 och 15 grader. Detta upplägg valdes för att visa hur användningen förändrades under dagen, med vardag eller helgdag och med väder.

Val av metod

Den information och kunskap jag behövde för att utvärdera Västerås offentliga parker utifrån brukarens perspektiv finns i ett flertal forskningsrapporter och undersökningar.

Jag har använt mig av samma indelning av brukargrupper som Ulla Berglund (1996) har i sin avhandling. Hon klassificerar användarna i barn, ungdomar, vuxna och pensionärer. Denna generalisering valde jag att anamma av två anledningar. För det första för att det på så sätt blev lättare att ta stöd i och återge vad hennes omfattande forskning kommit fram till. För det andra så ansåg jag det på så sätt bli lättare vid observationstillfällena att snabbt och enkelt uppskatta typen av användare.

För att kunna kategorisera de olika karaktärerna som finns i parkerna så tog jag hjälp av Patrik Grahn (1991b) karaktärsbeskrivningar och benämningar. Han har definierat åtta karaktärer:

Det vilda är miljöer som upplevs självsådda och vildväxande. Gärna med mycket träd och annan vegetation samt slingrande stigar och stora stenar.

Artrikedomen är platser med stor variation i både flora och fauna. Mångfalden är det som lockar och fascinerar. Kan även vara kulturpräglade miljöer.

Rofyllligheten symboliseras av parker med klippt gräs som är välskötta och städade där lugn och ro är den upplevelse som dominerar.

Skogskänslan är områden som upplevs vara utan slut. Det är tätt med vegetation med bra promenadvägar igenom.

Festparken är en plats där de sociala behoven tillgodoses. Folkliv och nöjen genom exempelvis caféer och restauranger bidrar till denna karaktär.

Prydnadsvärdet symboliseras av välskötta parker med prydnadsväxter och kulturprägel.

Lekvänligheten är en robust miljö som klarar av hårda tag och samtidigt inspirerar till lek genom sin variation. Stenar att klättra på, vatten, blommor och skog inspirerar till olika aktiviteter.

Idrotten är den sista av de åtta karaktärerna. Denna miljö består av stora öppna ytor där det finns plats för motion och aktiviteter som till exempel bollspel. Omgivande vegetation ska vara hög och varierad för att skapa ett bra lokalklimat.

De direkta observationerna användes för att bekräfta, dementera eller komplettera den kunskap som inhämtats genom litteraturen. Poängen var även att hitta kärnan till hur just Västerås parker används och varför.

Resultat av litteraturstudie

Vad människor söker för upplevelser och aktiviteter i sin gröna utemiljö är komplext. Det är olika för olika individer och förändras med olika stadier i livet, intressen, situation i arbetsliv med mera. För att kunna utveckla stadsplaneringen mot ett effektivare nyttjande av stadens mark och veta vilka man planerar för är det ändå ett viktigt forskningsområde (Grahm 1991a, s. 7, 299).

I en intervjustudie av både invånare och planerare i Västerås uttrycker en landskapsarkitekt att det finns många gröna ytor i staden, men de används inte i så stor utsträckning. Dessa platser upplevs som baksidor till centrum och de som oftast uppehåller sig där är A-lagarna (Berglund & Jergeby 1996, s. 62).

Användningen hänger mycket samman med människors vilja och inställning till att vistas utomhus eller inte. Ulla Berglund (1996, s. 33) drar ändå slutsatsen, med erfarenhet från sina studier, att för de flesta stadsbor symboliserar parker och grönområden tid för ledighet och rekreation. Det är i dessa miljöer man slipper krav och kan välja aktivitet efter eget intresse. Framförallt för barn har frisk luft och kontakt med växtlighet stor och viktig positiv inverkan. Det är till exempel genom lek utomhus som barn främst utvecklar sin motorik och sociala förmåga.

Människor har en tendens att samlas där det redan är andra människor. Det beror på att det finns ett stort behov av kontakt i form av att se och höra eller ha möjlighet att interagera med andra (Gehl, 1980, s. 19, 21).

Det är typen av aktivitet på en plats som blir avgörande för användningen då det är de frivilliga aktiviteterna i en park som gör att människor uppehåller sig. Dessa påverkas mycket av rummets kvalitet och är avgörande för om det kommer vistas människor där eller inte. Kvaliteten har inte lika stor betydelse för de nödvändiga aktiviteterna eftersom människor då är fokuserade på sin väg mellan punkt a och b (Gehl, 1980, s.9).

Glappet mellan planerare och brukare

I avhandlingen *Perspektiv på stadens natur* (Berglund, 1996) påvisas att invånare och planerare har olika syn och värderar olika saker i stadens offentliga rum. Frågan är om denna klyfta mellan den gestaltade miljöns innehåll och stadsbornas behov och önskemål har någon negativ påverkan på användningen?

Berglund och Jergeby (1998, s. 23) trycker på vikten av att som planerare ha kunskap och insikt om användarna av utemiljön:

”att ha insikter i sina egna såväl som andra människors synsätt och prioriteringar är, menar vi, en viktig del i den professionella kompetensen och en grund för att åstadkomma en i andra människors ögon god stadsmiljö.”

En skillnad mellan de två parterna är värderingen av vad som har mest betydelse för staden. Planerarna lägger större vikt vid den historiska utvecklingen av en plats. Dessutom ses stadens centrala parker mer som en kontrast till den

hårdgjorda miljön än som en central och viktig yta i sig. För invånarna är aspekter som trygghet, mötesplatser och tillhörighet till sin närmiljö viktiga. Behovet av upplevelser är däremot högt rankat hos båda parter. Grunden till dessa skillnader tros ligga i den litteratur som till exempel arkitekten, fysiska planeraren eller landskapsarkitekten skolas i under utbildningen. Den litteraturen stämmer inte riktigt överens med dagens livsstil, vår kultur eller vårt klimat. Ofta är dessa författare inspirerade av de betydligt tätare och större städerna i centrala Europa där växtligheten inte ges någon prioritet då det tidigare inte ansetts vara stadsmässigt med grönska (Berglund & Jergeby 1998, s. 22-27).

Skillnaderna mellan parterna utkristalliserar sig tydligt när man tittar på typer av platser som invånarna respektive de yrkesverksamma planerarna uttryckt som favoritplatser. För invånarna kommer torg och andra hårdgjorda miljöer långt efter parker och friluftsområden. Hälften av alla val föll på en park och en tredjedel på ett friluftsområde. Hos planerarna framhåller arkitekterna centrala torg och ibland en centralt belägen park som sin favoritplats medan landskapsarkitekternas val nästan enbart föll på något grönområde (Berglund 1996, s. 95, 104-106).

En annan väsentlig skillnad är typen av aktivitet. Invånarna ser helst att det finns möjlighet till någon form av aktiv aktivitet medan planerarna tenderar att förespråka passiv aktivitet, till exempel sitta och titta på folk (Berglund & Jergeby 1998, s. 29-30).

Invånarnas värdering och användning av utemiljön

Forskare har under flera år studerat människornas användning och värdering av det offentliga rummet. Efter ett antal enkäter och intervjuer har de konstaterat att det för många är lika viktigt med närhet till parker och grönområden som att ha service inom gångavstånd (Berglund & Jergeby 1998, s. 14).

Antalet och spridningen på stadens parker har inflytande på användning och besöksstäthet. Avståndet till parken har visat sig ha stor betydelse. En promenad på mer än fem minuter till parken är ett stort hinder och minskar antalet besök. Personer som är omgivna av en stimulerande miljö, grönskande ytor med möjligheter till upplevelser, har dessutom större benägenhet att göra utflykter till andra områden i staden (Grahn 1991b).

Den vanligaste anledningen till att människor överhuvudtaget är ute är för att uträtta något ärende. De är därmed på väg till eller från något. När folk är lediga söker de istället någon form av upplevelse i utemiljön. Skönhetsupplevelsen är något som prioriteras av många vid val av plats för rekreation. För att platsen ska kunna uppskattas krävs det att grönskan kompletteras med mer innehåll. Funktioner som sittplatser, tillgänglighet och möjlighet till möten med andra människor anses också vara viktigt (Berglund & Jergeby 1998, s. 20-22).

Friluftsområden och större parker framkom i undersökningen som klar vinnare gällande vilken typ av plats som invånarna föredrar. Det som är avgörande för vilken plats som föredras är upplevelsen av själva platsen och aktivitetsutbudet (Berglund & Jergeby 1998, s. 27).

Genom enkäter om invånarnas val av favoritplats och varför har gett forskarna svar på vilka aspekter flest människor söker. En rangordning har gjorts efter hur många som har värderat en aspekt som den viktigaste. På första plats kommer upplevelser. Det kan vara utsikt över staden, vatten eller att platsen i sig är

vacker. Natur skapar denna upplevelse oavsett om det är orörd skog eller en grön och lummig park. På andra plats kommer möjlighet till aktivitet. Olika sommar och vinteraktiviteter följt av bra promenad- och motionsmöjligheter samt olika sporter som minigolf prioriteras. Möjlighet till möten och avskildhet, påtaglig historisk koppling, platsens läge, personliga minnen och trygghet är de mindre prioriterade aspekterna, men som ändå nämns av många (Berglund 1996, s. 109).

Människor har tendens att låta platsen styra vilka aktiviteter som är lämpliga. Hur hårt knuten en viss aktivitet är till en karaktär kan dock variera. Olika miljöer erbjuder olika upplevelser beroende på platsens karaktär och människorna söker därför sig till olika karaktärer för olika syften. För naturutflykter vill invånarna till platser med vildmarkskaraktär. Barngrupperna söker sig gärna till mer artrika miljöer och motionärerna till områden med skogskaraktär (Grahm 1991a, s.160-161).

Vuxna och pensionärer

Promenader är den vanligaste aktiviteten bland vuxna, vilka ofta även har starka sociala inslag. Att ta med en vän och gå ut och gå eller gå ensam och på köpet få korta kontakter med de människor man möter längs vägen är vanligt. Detta sker dock i betydligt större utsträckning på våren då människor börjar vistas ute längre än vad som är nödvändigt (Berglund & Jergeby 1998, s. 38-39).

För vuxna i medelåldern (35-54 år) är promenaderna för nöje och motion det vanligaste, men de med barn i familjen går till någon park minst en gång i veckan. Nyttopromenaderna är lägst i denna grupp, vilket kan bero på att ärendena sker i samband med transporter till och från jobbet. 25-34 åringarna är den mest aktiva gruppen. I en undersökning uppger 20 procent att de uppehåller sig i parker minst en gång i veckan (Berglund 1996, s. 70-71).

Behov som den vuxna gruppen, med dess olika åldrar, har när de värdesätter utemiljön är bra promenadstråk och mötesplatser. Mötesplatserna kan vara i form av lekplatser, ungdomsgårdar eller en plats för de äldre att sätta sig och prata vid. Viktigt är att det finns någon mötesplats anpassat för olika stadier i livet. Förutom tillfälle till sociala interaktioner är det viktigt att det är lätt att ta sig fram samt att det är vackert. Med vackert menas att platsen ger någon form av estetiskt tilltalande och grönskande upplevelse. Möjlighet till fysisk aktivitet tas också upp, men betonas något mer av männen (Berglund 1996, s. 72).

Pensionärerna är den grupp som aktiverar sig minst på andra sätt än nyttopromenader. I denna grupp skiljer det sig mellan mer och mindre aktiva personer, men ungefär 10 procent besöker en park minst en gång i veckan. Att gå utmed något promenadstråk är vanligare än enskilda parkbesök och sker av cirka hälften av de mellan 75-80 år minst en gång i veckan (Berglund 1996, s. 70-71).

Barn och ungdomar

Barnen använder utemiljöerna mest av alla. Centralt placerade parker med lekplatser lockar barn med sina föräldrar. I Västerås har skogen även ett stort lekvärde som gör att de vuxna tar sina barn dit. Skogsområden, promenadstråk och lekplats på bostadsgård är de miljöer som barn använder mest, men även frekvensen av parkanvändningen är betydligt högre än hos de vuxna. En aspekt som värderas högt av barnen och deras vuxna är att det ska vara fritt från bilar och andra liknande hot så att barnen får rörelsefrihet (Berglund 1996, s. 73-75).

Ingen annan grupp nyttjar utemiljön till idrott så mycket som ungdomarna. Detta gäller både på idrottsplatser och i annan typ av miljö. Ungefär 70 procent uppgav att de tränar ute ofta eller ibland. Detta kan jämföras med siffran på 35 procent hos de vuxna. Att specifikt gå till en park är inte lika vanligt utan uppges bara ske ofta eller ibland hos 33 procent av de tillfrågade ungdomarna (Berglund 1996, s. 73-75).

Resultat av parkbesöken

I resultatdelen ges en genomgång av var park för sig. Först kommer en kort information om parkens placering i staden för att skapa en förståelse för omständigheter i omgivningen. Därefter ges en redogörelse för det som noterades vid observationerna. Det är information om platsens utseende, karaktärer, funktioner samt de aktiviteter som pågick vid respektive besök. Vid tabellerna används följande förkortningar:

P= antalet fotgängare och cyklister som passerade igenom utan att stanna till.

H= antalet hundar som rastades.

50+ innebär att mer än 50 personer passerade.

Vasaparken

Vasaparken är till ytan 4,2 hektar¹ och ligger mellan Västerås centralstation och centrum. Det är ett långsträckt rum i öst-västlig riktning som på kortsidorna begränsas av byggnader som konserthuset och ABBs kontorslokaler respektive Svartån och slottet. Parken avgränsas mot norr av centrums baksida och Södra Ringvägen samt stationen i söder. Södra Ringvägen är en del av den vältrafikerade trafikled, Cityringen, som går runt Västerås centrala delar.

Strax söder om stationen och spårområdet går Mälarens strandkant. I detta område finns det många nybyggda bostäder och utmed vattnet finns det även ett populärt rekreationsområde. Då spåren bildar en barriär mellan dessa två områden, stad och vatten, är förbindelserna begränsade och glest placerade. I Vasaparken finns dock en av dessa få passager. Det är också den enda som förbinder de mest centrala delarna, området innanför Cityringen, med Mälaren.

Utseende och karaktär

Parken består av glest placerade stora och gamla träd. Dessa träd stoltserar med sin ålder och stabilitet och visar därigenom att parken har funnits där ett tag. Det finns inte så mycket till buskskikt, vilket ger en bra sikt genom och möjlighet till överblick över stora delar av parken. Det finns en damm i den östra delen, men för övrigt är marken platt och bestående av gräs. Gångvägar av asfalt, stensjöl och betongplattor bryter av gräsmattorna och korsar parken åt alla möjliga olika håll. Karaktären på parken är prydnadsvärdet. Den är enhetlig, stilren och påkostad. Skötseln är intensiv och på sina ställen satsas det på prunkande sommarblomsplanteringar.

¹ Arealuppgift från Västerås stad. Tekniska nämndens stab. 2011-05-30.

Funktioner

I parken finns det funktioner så som bänkar och papperskorgar utmed stråken. Ibland är det tätare och ibland är det lite längre mellan sittmöjligheterna. Bänkarna är placerade så att det under dagen alltid finns någon bänk i skuggan. Det finns stora och fria gräsytor och eftersom hela området är relativt okuperat så är det lätt att ta sig fram både till och runt på gångarna i parken.

Aktiviteter och användare

Följande aktiviteter noterades vid platsbesöken i Vasaparken.

Dag 1: Helgdag och strålade sol. 18 grader. Livfull aktivitetsnivå hela dagen.

Förmiddag P= 50 H=2	Lunch P=35 H=0	Eftermiddag P=48 H=5	Kväll P=22 H=2
Frisbee kastning Hundrastning Solande Titta på folk	Umgänge på bänk Solande Titta på folk	Umgänge på gräs Picknick Hundrastande Titta på folk	Umgänge på gräs Picknick Jogging

Under dagen intogs parkens gräs främst av yngre vuxna samt av föräldrar med barn under tre år. De vuxna i medelåldern använde sig av bänkarna istället för gräset, men uppehöll sig ofta inte lika länge. Senare på dagen och kvällen tog ungdomarna över ytorna.

Dag 2: Vardag och strålade sol. Varmare än 20 grader. Livfullt hela dagen.

Förmiddag P=50+ H=3	Lunch P=50 H=4	Eftermiddag P=50+ H=1	Kväll P=50+ H=1
Oorganiserad gruppstudie på gräs Hundrastning	Umgänge på gräs Take away lunch Hundrastning Solande	Umgänge på gräs Bollspel Solande	Hundrastning Picknick

På förmiddag var det nästan inga som uppehöll sig i parken. Mitt på dagen strömmade ungdomar, yngre vuxna och spädbarnsföräldrar ut. Dessa såg ut att vara där för ett bra tag. Många vuxna i medelåldern kom ut under lunchtid för att sitta en kort stund på bänkarna. Mot kvällen tog ungdomarna över parken.

Dag 3: Vardag och växlande väder. Cirka 20 grader. Öde, mot kvällen fåtalig.

Förmiddag P=50+ H=1	Lunch P=50+ H=2	Eftermiddag P=50+ H=0	Kväll P=49 H=2
Ingen som uppehöll sig	Kort uppehåll på bänk	Umgänge på bänk	Umgänge på bänk Picknick på gräs Hundrastning

Denna dag var det ingen som uppehöll sig i parken förrän efter lunch. Då intogs bänkarna av äldre, ett par gäng av ungdomar samt en blandning av vuxna. På kvällen var det inte många i parken, men de som var där var yngre vuxna.

Dag 4: Helgdag och mulet med någon regnskur. 10-15 grader. Öde.

Förmiddag P=42 H=2	Lunch P=35 H=0	Eftermiddag P=45 H=1	Kväll P=36 H=1
Hundrastande	Ingen som uppehöll sig	Umgänge på bänk	Ingen som uppehöll sig

Enda aktivitet är de som passerar igenom parken.

Rudbecksparken

Inrymt i ett kvarter omgivet av flerfamiljshus i ett område precis norr om centrums butiksområde ligger Rudbecksparken. Det är en nästintill fyrkantig yta på 0,65 hektar² som åt norr är sammankopplad med en bostadsgård. Åt övriga sidor begränsas parken av gator med bostadshus på motstående sida. Parkens placering gör den till en grön oas för de boende i närområdet, men också för somliga som en del av färdvägen norrifrån in mot stadens mest centrala delar.

Utseende och karaktär

Parken består av en blandning av träd och buskar i varierande form och storlek och marken täcks av gräs. Gångvägar av stenmjöl som börjar i parkens alla hörn möts i mitten där en fontän skapar en cirkulär mötesplats. Även denna park har karaktären prydnadsvärde. Häckar och gräsmattor hålls välklippta och bårder av sommarblommor kantar delar av gångvägarna.

Funktioner

Funktioner som finns här är rikligt med sittplatser i form av vanliga parkbänkar, öppna gräsytor, en fontän, en avskärmad lekplats i norr samt en liten grusad inhägnad för hundar i söder. Även denna park är okuperad och tillgänglig för de allra flesta människor som rör sig ute.

Aktiviteter och användare

Nedanstående aktiviteter observerades vid platsbesöken i Rudbecksparken.

Dag 1: Helgdag och strålände sol. Cirka 18 grader. Fåtalig aktivitet hela dagen.

Förmiddag P=23 H=3	Lunch P=18 H=2	Eftermiddag P=22 H=6	Kväll P=18 H=3
Lek i lekplats Hundrastning	Umgänge vid bänk Hundrastning i rastgård	Lek i lekplats Hundrastning i rastgård Läsa tidning	Lek i lekplats Hundrastning i rastgård Söva bebis

Föräldrar och barn upp till fem år använde lekplatsen från tidig morgon till sen eftermiddag. Parken i övrigt användes inte alls tidigt på dagen. Först framåt lunch var ett par bänkar upptagna av vuxna i olika ålder. En och annan pensionär strosade med jämna mellanrum igenom parken och använde någon bänk att sitta på en stund. Hundrastgården användes av vuxna människor under hela dagen.

² Arealuppgift från Västerås stad. Tekniska nämndens stab. 2011-05-30

Dag 2: Vardag och strålade sol. Över 20 grader. Livfullt hela dagen.

Förmiddag P=24 H=3	Lunch P=18 H=5	Eftermiddag P=18 H=4	Kväll P=10 H=2
Lek i lekplats Gruppstudier Solande Hundrastande	Hundrastning i rastgård Solande Picknick på gräs	Lek i lekplats Lek vid fontän Dansträning Hundrastning i rastgård Solande	Lek i lekplats Solande Grillning Hundrastning i rastgård

Ett par ungdomar och någon yngre vuxen bredde ut filten på gräset tidigt på dagen för att plugga och sola. I lekplatsen var det redan tidigt på förmiddagen full aktivitet av yngre barn och föräldrar. Pensionärer kommer gående då och då i vanlig ordning jämnt spridda under hela dagen. Framåt lunch och resterande del av dagen intogs gräsytor av vuxna och på eftermiddagen även av en del barn.

Dag 3: Vardag och växlande väder under dagen. Cirka 20 grader. Fåtalig.

Förmiddag P=28 H=3	Lunch P=14 H=4	Eftermiddag P=28 H=2	Kväll P=32 H=3
Lek i lekplats Hundrastning	Äldre barn i lekplats Hundrastning i rastgård Öldrickande	Umgående runt fontän Lek med vattnet	Grillning Bollspel Lek i lekplats Hundrastning i rastgård

I början av dagen var det pensionärer och småbarnsföräldrar i parken. Dessa försvann till lunch och istället kom förskolebarn och vuxna med hund ut. Rastgård och lekplats var full av aktivitet medan resterande del av park var tom. På eftermiddagen var det några människor runt fontänen. Det var då endast ungdomsgruppen som ej var representerad vid denna samling. Mot kvällen kom ett gäng av yngre vuxna till parken och lekplatsen ersattes med barn i skolåldern.

Dag 4: Helgdag och mulet. 10-15 grader. Skiftande mellan öde och fåtalig.

Förmiddag P=18 H=1	Lunch P=15 H=1	Eftermiddag P=14 H=5	Kväll P=12 H=2
Lek i lekplats Läser bok och gungar barnvagn	Lek i lekplats	Lek i lekplats Hundrastning i rastgård	Hundrastning i rastgård

Blandade grupper av de hundrastande. Ett fåtal barn och vuxna nyttjade lekplats.

Djäkneberget

Djäkneberget är vad det låter. Ett upphöjt område, ett mindre berg, väster om de centrala delarna av staden som upptar en yta på 11 hektar³. Området runtomkring består i öst av Cityringen och resterande väderstreck av bostäder i form av både

³ Arealuppgift från Västerås stad. Tekniska nämndens stab. 2011-05-30.

villor och flerfamiljshus. Dessa syns dock inte så mycket från själva parken då områdets ytterkanter består av större skogsdungar med högresta och stora träd. Den vältrafikerade Cityringen påverkar inte platsen alls då den ligger betydligt längre ned än själva parken. Det är detta som ger en, från parken sett, vid utsikt över staden.

Utseende och karaktär

Parkområdet Djäkneberget är varierat både till utseende och karaktär. I mitten utgörs parken av en öppen, lätt skålad, fyrkantig gräsmatta. Vid den öppna ytans södra del finns en restaurang, minigolfbana och dansbana placerade. Norr om denna gräsmatta är lekplatsen lokaliserad. Runtomkring denna relativt plana yta tar sedan klipporna och skogen vid. På sina ställen är det öppna klippor med branta nivåskillnader och på andra delar är skogen tätare och lummigare med något mjukare former på marken. I parkens nordvästra del finns ett någorlunda plant område med ett par dammar. Parkens växtlighet känns fri och vildväxande och grönskan kommer så gott som uteslutande från träden i omgivningen. De enda buskarna som finns i parken är grupper av Rhododendron vid dammarna. Annars är det främst tall, ek, bok och björk som står för lummigheten.

Parken inhyser många olika karaktärer. Alla de åtta karaktärerna (Grahn 1991b) finns representerade i olika grad, men lekvänligheten, idrotten, det vilda och festparken är de mest dominerande.

Funktioner

På Djäkneberget finns det många olika typer av funktioner. Där finns bekvämligheter som toalett, restaurang, kiosk, bänkar och bord. Dessutom finns det även en minigolfbana, dansbana, lekplats, öppen gräsmatta, avskilda lusthus, dammar och vindlande stigar i skogen.

Aktiviteter och användare

Följande aktiviteter observerades vid respektive besökstillfälle.

Dag 1: Helgdag och strålande sol. Cirka 17 grader. Livfull.

Förmiddag P=7 H=3	Lunch P=8 H=6	Eftermiddag P=7 H=2	Kväll P=7 H=2
Lek i lekplats, gräsyta, klippor & skog Hundrastning Cyklande runt gräsyta Picknick på gräs Solande Historisk grupp- vandring Titta på folk Läsa bok	Picknick på gräs och vid bord Hundrastning Barnlek i lekplats Kurragömma Cyklande runt gräsyta Inlines åkning Lek vid damm Solande Titta på folk Promenerande	Lek i lekplats Picknick Solande Hundrastning Bollspel Titta på folk	Umgänge på gräsyta och klippor Grillning Barnlek i lekplats Grodsplaning

Alla olika brukargrupper finns representerade i stort sett under hela dagen. Dock med olika majoritet olika tider. På förmiddagen var det betydligt mer barnfamiljer, alltså barn och deras vuxna, medan det på kvällen istället var övervägande del ungdomar. Pensionärerna kommer och går titt som tätt under hela dagen.

Dag 2: Vardag och strålade sol. Över 20 grader. Livfull.

Förmiddag P=15 H=8	Lunch P=12 H=4	Eftermiddag P=15 H=3	Kväll P=7 H=2
Lek i lekplats Hundrastning Solande Fika på uteservering Promenerande	Lek i lekplats Bollspel Minigolf Umgänge på gräs och klippor Hundrastning Solande Uteservering	Lek i lekplats Picknick Minigolf Bollspel Frisbee-kastning Hundrastning	Grillning Minigolf Picknick Bollspel Kubb Longboard

På förmiddagen infann sig ett par småbarn och föräldrar i lekplatsen och i skogen. Medelålders vuxna rastade hundar, drack kaffe vid fiket samt satt på avskilda platser och solade. Någon enstaka pensionär kämpade sig runt i parken i sakta mak. Mitt på dagen hade skolungdomar invaderat parken och medelålders vuxna samt pensionärer satt uppradade på bänkar för att på avstånd ta del av aktiviteten. Mot eftermiddag och kväll kom de yngre vuxna ut i parken.

Dag 3: Vardag och växlande väder under dagen. Cirka 20 grader. Livfull.

Förmiddag P=6 H=3	Lunch P=7 H=2	Eftermiddag P=12 H=1	Kväll P=8 H=7
Lek i lekplats Hundrastning Promenerande	Lek i lekplats, klippor & skog Restaurangbesök Minigolf Bollspel Hundrastning Titta på folk Terrängcykling	Lek i lekplats & damm Bollspel Umgänge på bänkar Besök till kiosk Promenad Titta på folk	Umgänge på klippor och dansbana Hundkurs Hundrastning

På förmiddagen var det enstaka mindre barn och dess föräldrar i lekplatsen. Hundrastare i alla åldrar gick sina rundor i parken. Framåt lunchtid ända fram till sen eftermiddag fanns alla grupper representerade. Alla, från småbarn till pensionärer, gick att observera i olika delar av parken. Senare på kvällen var där inte mycket mer än hundägare i olika åldrar samt ett par ungdomar.

Dag 4: Helgdag och mulet. 10-15 grader. Fåtalig, mot livfull aktivitet.

Förmiddag P=4 H=4	Lunch P=9 H=6	Eftermiddag P=9 H=1	Kväll P=10 H=3
Lek i lekplats Intervallträning runt gräsmatta Läser tidning Hundrastning Nedvarvning	Lek i lekplats Besökare till och från restaurang Promenad Hundrastning	Lek vid lekplats Bollspel Hundrastning	Umgänge på klippor Hundrastning

Redan på förmiddagen anlände vuxna och barn med regnkläder och picknick-filtar. Hundrastande människor var alltifrån ungdomar till pensionärer. Många pensionärer kom och gick i området under hela dagen. Ett fåtal ungdomar uppehöll sig på kvällen.

Analys

I analysen kopplas informationen från de två undersökningarna, litteraturstudierna och platsobservationerna samman. Viktiga slutsatser lyfts fram utifrån resultaten.

Användningens koppling till väder, funktioner och karaktärer

Det blev tydligt att användningen av parkerna varierade stort beroende på vädret och platsens innehåll i form av funktioner och karaktärer. Antalet människor som uppehöll sig i samtliga parker var som störst då vädret bjöd på strålande sol och en temperatur över 17 grader. Vid sämre väder får funktioner i form av målpunkter och mötesplatser avgörande betydelse för användningen. Aktivitetsytor i form av lekplats, hundrastgård och restauranger fortsatte locka besökare.

Vid sämre väderlek visade det sig att Djäkneberget fungerade klart bättre än någon av de andra två parkerna. Det var inte lika mycket folk där som det var vid strålande sol, men det blev heller inte tomt på folk. Istället för solande, som var huvudaktivitet vid fint väder, utövades än livligare och mer varierade aktiviteter.

Vasaparken tappade, i takt med att molnen dök upp, i stort sett alla sina besökare förutom de fotgängare och cyklister som alltid, oavsett väder och dag, passerade igenom. Parken fungerade betydligt mer som en passage än en plats att vistas på.

Rudbecksparken förlorade å ena sidan upplevelsen av att vara en välbesökt park då största delen av parken blev helt öde, men å andra sidan fortsatte funktionsytorna i form av lekplats och hundrastgård att locka till sig besökare.

Ju fler värden som platsen innehåller, som människorna söker, desto mer regelbunden användning får platsen. Det är uppenbart att det behöver finnas en variation i parken för att tillgodose så många som möjligt. Detta är antagligen en av anledningarna till Djäknebergets popularitet, men det är även viktigt med variation mellan parkerna. Om alla ser likadana ut lockar ingen av någon speciell anledning.

Djäknebergets naturliga lekmöjligheter och den varierade lekplatsen lockar väldigt många barn och det är tydligt att det är ett populärt utflyktsmål. Det är en viktig plats för barn i olika åldrar då de har stora möjligheter att utefter sin egen förmåga utmana och utveckla sin motorik på olika sätt (Berglund, 1996, s. 33).

Att få fler människor att uppehålla sig i parkerna skulle kunna vara ett sätt att motverka känslan av att det är baksidor till staden. För att nå dit behöver glappet mellan planerare och brukare minskas. Användarnas behov av målpunkter i form av mötesplatser och möjlighet till aktiv aktivitet behöver ges större eftertanke.

I Berglunds (1996, s. 109) undersökning var upplevelser en aspekt som värderades högt av många människor vid val av plats för sin utomhusvistelse. Störst möjlighet till olika typer av upplevelser fanns det uteslutande på Djäkneberget även om alla parkerna erbjuder någon upplevelse på ett eller annat sätt. De många karaktärerna, den påtagliga historiska känslan, utsikten och överblicken, valmöjligheterna vad gäller både aktiva och passiva aktiviteter är upplevelsevärden som lockar besökare till Djäkneberget. Prydnadsvärdet i Vasaparken och Rudbecksparken lockar sina besökare då man söker lugnare aktiviteter, men fungerade endast vid soligt väder.

Patrik Grahns (1991b) forskning stödjer denna slutsats då han har konstaterat att ju fler typer av karaktärer det finns desto fler människor besöker platsen.

Förändring i aktivitet och brukargrupper under dagen

Själva typen av aktivitet som ägde rum i parkerna skiljde inte nämnvärt mellan helg eller vardag. Skillnaden låg snarare i antalet människor som befann sig i parken. En fin dag på helgen innebar att betydligt fler uppehöll sig en längre stund.

En trend som framkom vid observationerna var att föräldrar med småbarn samt hundägare är de som kommer ut i Rudbecksparken och Djäkneberget först på dagen. Strosa runt och rasta hunden eller låta barnen leka i lekparken var aktiviteterna som försiggick på förmiddagen.

Närmare lunch börjar de andra brukargrupperna komma ut. Vid fint väder dukas picknick korgen upp. Vid sämre väder är det främst barn i alla åldrar, föräldrar, pensionärer och hundägare som uppehåller sig.

Pensionärerna promenerade, vilket helt stämmer överens med resultatet från Ulla Berglunds (1996, s. 70-71) undersökning.

I Vasaparken var det inte alls lika vanligt att folk uppehöll sig så tidigt på dagen. Där var tempot istället högt då ruschen igenom parken var i full gång, vilket återupprepades igen i rusningen på eftermiddagen. Vid fint väder var det stor aktivitet i parken från lunchtid av ungdomar och yngre vuxna som umgicks och solade.

På kvällarna då barnfamiljerna gått hem intas parkerna istället nästan uteslutande av ungdomar och yngre vuxna.

Omgivande faktorer

Parkens placering i staden påverkar användningen. Djäkneberget och Rudbecksparkens omgivning består främst av bostäder, vilket gör dem mer tillgängliga för de som inte kan eller har tid att gå så långt. Till exempel hemmavarande föräldrar, pensionärer och hundägare. Närheten till parken har

betydelse vilket syntes då det var betydligt vanligare att hundägare och pensionärer uppehöll sig i Rudbecksparken och Djäkneberget. I Vasaparken syntes inte pensionärerna till och hundägarna gick raskt igenom.

Rudbecksparken och Djäkneberget fungerar genom sin omgivning som bostadsnära natur. Med det menas att det för många är nåbart och därför lätt att besöka regelbundet (Boverket 2007, s. 14-15).

Vasaparken och Djäkneberget är båda relativt stora gröna områden med bra möjligheter att promenera runt i. Detta var dock inget som Vasaparken användes till. En av anledningarna kan vara just på grund av omgivningen. Vasaparken har många målpunkter som affärer, Mälaren och Centralstationen utanför parken, vilket leder till att Vasaparkens stråk används för nyttopromenader.

Djäkneberget är däremot med sin natur, restaurang, minigolfbana och så vidare en målpunkt i sig som lockar besökare från andra områden än enbart närområdet.

Diskussion

För mig är det tydligt att Västerås kommun behöver arbeta för att öka användandet av de centrala parkerna. De är populära vid strålade sol och temperaturer över 17 grader, men i stort sett tomma andra dagar. Det känns som ett slöseri av värdefull mark. Om det var dålig användning nu hur ser det då ut på höst och vinter?

Resultatet visar att det är specifika målpunkter så som lekplats, servering, hundrastgård och varierade upplevelser som får människor att verkligen vistas ute även då vädret inte visar sig från sin mest strålade sida. Djäkneberget är ett tydligt exempel då det aldrig, under mina besök, var helt tomt på folk. Där var det alltid någon som uppehöll sig i lekplatsen eller någon hundrastande människa som strosade runt i området.

Västerås stad verkar ha tagit fasta på det mest grundläggande. Parken ska vara en grön oas, ren och välskött, tillgänglig för de flesta och med bänkar att sitta på. Sådana platser behövs, men majoriteten av parkerna kanske inte ska vara lika då det är ett smalt användningsområde. Att utveckla parkerna på ett strategiskt sätt vore kanske en idé. Genom att se till respektive parks förutsättningar och möjligheter att bli mer varierad gällande karaktärer och funktioner så tillgodoses fler av invånarnas behov. Om parkerna dessutom kan komplettera varandra så ökar möjligheten att locka människor till just den platsen av speciella anledningar. Jag tror dock att för att lyckas måste planerarna våga ta ställning till vilka grupper som eventuellt ska gynnas på en viss plats och göra det fullt ut. Annars riskerar man att resultatet inte blir som det var tänkt.

Ställning som student och Västeråsare

Jag som student får en ställning mitt emellan gemene man och planeraren. Frågan är vad det kan ha haft för betydelse för arbetet och uppfattningen av platserna? Min uppfattning är att man som student lär sig se på platsers utformning med andra ögon genom ökad kunskap och förståelse. Det är för mig fler aspekter som nu bygger upp en plats och dess kvaliteter än förut. För icke utbildade inom området är det detaljer som de vanligtvis inte skulle notera, till exempel växtval och former.

Att ha vuxit upp i staden är nog ändå det som har påverkat mest. Det var det som till och börja med påverkade valet av arbetet. Den personliga kopplingen och de egna upplevelserna i staden har gjort att jag redan hade en uppfattning om hur olika platser fungerade. Dessa förutfattade meningar var dock viktigt att koppla bort när arbetet väl började för att få fram hur situationen ser ut på ett vetenskapligt sätt. Det här arbetet har gjort att jag nu förstår varför det fungerar som det gör och vad man kan tänka på om man vill öka användningen.

Metodval

Att försöka skapa ett vattentätt system för platsobservationerna var svårt. Det fanns många saker som kunde påverka vad som observerades och omständigheter när det observerades. Det bästa sättet att komma åt detta var genom att utforma ett protokoll som användes konsekvent vid alla besök. Det innebar att samma saker registrerades vid varje besökstillfälle så att utfallet skulle bli så rättvisande som möjligt. Dessutom besöktes alla parker under samma dagar för att eliminera eventuella störningar eller omständigheter som kan finnas vissa dagar. Det visade sig dock vara omöjligt att planera in platsbesöken. Eftersom undersökningen var väderberoende så fick man passa på den dag det var rätt förutsättningar. Då det var en väldigt solig vår blev det till att vänta på lite sämre väderlek.

Platsbesöken tidsbestämdes till 15 minuter för att varje park skulle hinna besökas vid de fyra tillfällena på dagen. Aktiviteternas varaktighet gick därför inte att mäta, vilket hade varit en annan intressant aspekt. Även om det var färre människor som uppehöll sig i en park så kanske de stannade en längre stund.

Att dela in besökarna i specifika grupper innebar en stor generalisering. Att vara i en viss grupp åldersmässigt betyder inte att man automatiskt gillar och föredrar samma saker som många andra. Jag tycker ändå att denna gruppindelning blev bra av två anledningar. Det var ett lätt sätt att vara konsekvent. Dessutom stämde mitt resultat av de olika gruppernas användning väl överens med vad tidigare forskning kommit fram till. Detta gör att jag trots allt tycker att jag fick ett tillförlitligt resultat.

Den litteratur jag har tagit stöd i valdes ut av den anledningen att författarna hade gjort stora och omfattande studier i flera år om just mitt valda ämnesområde. De hade dessutom kommit fram till likartade resultat på olika sätt, vilket jag ansåg gjorde informationen kompletterande och trovärdig. Deras studier gav mig en bättre och mer tillförlitlig bakgrund än om jag försökt ge mig på intervjuer och enkäter själv med endast tio veckor till förfogande.

Vidare frågeställningar

Detta arbete har lett fram till ett antal nya frågeställningar. Den stora frågan är hur Västerås parker skulle kunna utvecklas för att komplettera varandra och vilka värden i respektive park som ska lyftas fram.

En annan fråga som jag funderat över under arbetets gång är hur man ska tänka gällande mer styrda funktionsytor. Vilka är för- och nackdelarna samt hur uppfattar andra brukargrupper det när en viss yta blir styrd för viss funktion? Dessa funderingar leder i sin tur vidare till följdfrågan om vilka funktioner och funktionsytor går att förena i en park utan att de stör varandra?

Referenser

- Berglund, U. (1996). Perspektiv på stadens natur: om hur invånare och planerare ser på utemiljön i staden. Diss. Stockholm: KTH.
- Berglund, U. & Jergeby, U. (1998). *Stadsrum-människorum: att planera för livet mellan husen*. Västerås: Byggforskningsrådet.
- Boverket (2007). *Bostadsnära natur*. [Elektronisk] Karlskrona. Tillgänglig: www.boverket.se/Global/Webbokhandel/Dokument/2007/Bostadsnara_natur.pdf [2011-05-20]
- Denscombe, M. (1998). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Buckingham och Philadelphia: Open University Press.
- Gehl, J. (1980). *Livet mellem husene*. Köpenhamn: Arkitektens forlag.
- Grahn, P. (1991a). *Om Parkers betydelse*. Göteborg: Stad och land nr. 93/1991.
- Grahn, P. (1991b). *Utveckla parkerna!* [elektronisk] Gröna Fakta nr 6-1991. Tillgänglig: [www.movium.slu.se/medlem/dokument/GronaFakta/Fakta1991-6\(A3\).pdf](http://www.movium.slu.se/medlem/dokument/GronaFakta/Fakta1991-6(A3).pdf). [2011-05-12]
- Nordtröm, M. (1994). *Vårt behov av grönska*. Diss. Stockholm: Byggforskningsrådet.

Underlagskarta

- Google Maps™ (2011). Tillgänglig: www.maps.google.se/maps?hl=sv&tab=wl [2011-05-13]